

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneses

Sanitas Osipovas

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2017. gada 30. novembrī

lietā Nr. 2016-16-01

**„Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas
Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”**

1. Satversmes tiesa 2017. gada 10. un 17. oktobrī tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos izskatīja lietu „Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”. Satversmes tiesa 2017. gada 16. novembrī pasludināja spriedumu minētajā lietā (turpmāk – Spriedums), nolemjot izbeigt tiesvedību lietā daļā par Solidaritātes nodokļa likuma 3. un 5. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam, kā arī atzīstot Solidaritātes nodokļa likuma 6. pantu par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2019. gada 1. janvāra.

2. Es piekrītu Spriedumā nolemtajam, ka Solidaritātes nodokļa likuma 6. pantā noteiktās likmes, kas pārņemtas no sociālās apdrošināšanas sistēmas un rada atšķirīgu attieksmi pret darba devēju un darba ņēmēju atkarībā no tā, vai darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo atšķirīgajai attieksmei

pret solidaritātes nodokļa maksātāju grupām, kas izskatāmajā lietā ir noteikta ar Solidaritātes nodokļa likuma 6. pantu, nav leģitīma mērķa.

Taču uzskatu, ka apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam ir vērtējama arī no citiem aspektiem.

3. Vērtējot tiesību normas par nodokļu un nodevu jautājumiem, Satversmes tiesa tradicionāli ir pašierobežojusies, respektējot Saeimas plašo rīcības brīvību šo jautājumu regulēšanā. Satversmes tiesa ir atkārtoti uzsvērusi, ka „valstij, nosakot un realizējot savu nodokļu politiku, ir plaša rīcības brīvība” (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 10. punktu un 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 18.2. punktu*). Saeimai neapšaubāmi ir tiesības un pienākums veidot valsts nodokļu sistēmu. Tā ir ekskluzīva Saeimas kompetence, jo atbilstoši Satversmes 73. pantam nodokļu joma ir izņemta no tautas likumdošanas kompetences.

Taču šī ekskluzīvā kompetence uzliek Saeimai arī papildu pienākumus. Tai ar īpašu rūpību ir jāizstrādā nodokļu regulējums, ievērojot visus tos pašus tiesību principus, kas jāievēro personu pamattiesības ierobežojošu tiesību normu izstrādē. Kā jau atzinusi Satversmes tiesa, nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē īpašuma tiesību ierobežojumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 5. punktu*). Saeimai, pieņemot jaunu regulējumu nodokļu jomā, ne tikai ir jā rūpējas par visas sabiedrības labklājību, bet arī jāievēro ikvienas personas tiesības un tiesiskās intereses, tostarp tiesiskā paļāvība. Tādējādi Saeimai ir pienākums veidot ilgtspējīgu un stabilu nodokļu politiku.

Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība jaunu nodokļu ieviešanā, taču šiem nodokļiem ir harmoniski jāiekļaujas Latvijas Republikas nodokļu sistēmā. Tātad likumdevējam, nosakot jaunus nodokļus, jāievēro Latvijas Republikas nodokļu sistēmas pamatprincipi, kurus likumdevējs pats savas rīcības brīvības robežās ir izstrādājis. Nodokļu sistēma var pienācīgi funkcionēt vienīgi tad, ja Saeima īsteno efektīvu un savlaicīgu nodokļu politiku.

Satversmes tiesa lietā Nr. 2016-14-01 secināja, ka solidaritātes nodoklis pēc savas būtības ir jauns ienākuma nodokļa veids (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01 19.3. punktu*), kas ieviests nodokļu sistēmas regresivitātes mazināšanai. Šis ienākuma nodoklis noteikts tām personām, kuras saņem vairāk par 48 600 *euro* gadā. Piekrītu, ka valstij ir rīcības brīvība, ieviešot progresīvo ienākuma nodokli. Attiecībā uz darba ņēmējiem solidaritātes nodoklis ir progresīvais ienākuma nodoklis un pēc būtības nav pretrunā ar Latvijas Republikas nodokļu sistēmu. Tomēr uzskatu, ka Saeima nav pienācīgi pamatojusi to, kāpēc personas (darba ņēmēja) ienākuma nodokļa maksāšanas pienākums ir daļēji uzlikts arī darba devējam.

4. Uzskatu, ka Satversmes 91. panta pirmā teikuma kontekstā nošķiramas vēl divas solidaritātes nodokļa maksātāju grupas, kas definētas Sprieduma 13.2. punktā. Par solidaritātes nodokļa maksātāju kļūst ne tikai tas darba devējs, kurš maksā savam darba ņēmējam atalgojumu virs 48 600 *euro* gadā, bet arī darba devējs, kurš darba ņēmējam maksā mazāku atalgojumu (kaut vai minimālo algu), ja šis darba ņēmējs ir nodarbināts pie vairākiem darba devējiem un visi viņa gūtie ienākumi kopumā pārsniedz apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru.

Proti, pienākums maksāt solidaritātes nodokli, kas ir vērsts uz regresivitātes mazināšanu un progresivitātes ieviešanu attiecībā uz „lielo algu” saņēmējiem un maksātājiem, var tikt attiecināts arī uz ikvienu „mazās algas” maksātāju, ja viņa darba ņēmējs gūst „lielus ienākumus”, strādājot pie vairākiem darba devējiem. Rezultātā veidojas tāda situācija, ka vienai personai, kura maksā savam darba ņēmējam atalgojumu, kas ir mazāks par 48 600 *euro* gadā, netiek paredzēts solidaritātes nodoklis, bet otra persona, kura arī maksā savam darba ņēmējam atalgojumu, kas ir mazāks par 48 600 *euro* gadā, kļūst par solidaritātes nodokļa maksātāju. Turklāt darba devējs, kurš maksā savam darba ņēmējam atalgojumu, kas ir mazāks par 48 600 *euro* gadā, var nemaz nezināt, ka kļuvis par solidaritātes nodokļa maksātāju, jo, kā Satversmes tiesa

noskaidroja, visi dati par darba ņēmēja ienākumiem ir pieejami vienīgi Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai.

Satversmes 90. pants noteic, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības. Vārds „tiesības” Satversmes 90. pantā ir lietots tā plašākajā nozīmē, tātad no šīs Satversmes normas izriet personas tiesības būt informētai arī par saviem pienākumiem. Tiesiskā demokrātiskā valstī nav pieļaujama tāda tiesiska pienākuma uzlikšana personai, par kura esību persona nezina.

5. Turklāt es aicinu likumdevēju apsvērt iespēju pārvērtēt solidaritātes nodokļa tiesisko dabu un atbilstību Latvijas Republikas nodokļu sistēmas principiem sakarā ar 2017. gada 28. jūlija grozījumiem Solidaritātes nodokļa likumā. Solidaritātes nodoklis tika noteikts, lai mazinātu nodokļu sloga regresivitāti. Tā leģitīmais mērķis ir izlīdzināt nodokļu slogu visiem ienākuma nodokļa maksātājiem, tāpēc solidaritātes nodoklis tika veidots kā ienākuma nodoklis.

Savukārt 2018. gada 1. janvārī, stājoties spēkā 2017. gada 28. jūlijā pieņemtajiem Solidaritātes nodokļa likuma grozījumiem, solidaritātes nodoklis pēc būtības zaudēs ienākuma nodokļa statusu. Turklāt 2018. gada 1. janvārī stāsies spēkā arī grozījumi likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, ar kuriem tiks ieviesta attiecīgā nodokļa progresīvā likme. Stājoties spēkā minētajiem normatīvo aktu grozījumiem, solidaritātes nodoklis varētu zaudēt atbilstību tā leģitīmajam mērķim.

Satversmes tiesas tiesnese

S. Osipova